

STELMACH LÁSZLÓ

Az EU Képességfejlesztő Missziója Szomáliában (European Union Capacity Building Mission in Somalia – EUCAP, Somalia) 2016–, 2024

A misszió általános helyzete, fontosabb események

Az EUCAP-S misszió mandátuma 2024 év folyamán sem változott. A fő feladataink továbbra is a szomáliai biztonsági szektor – ezen belül elsősorban a rendőrség – reformjának támogatása, a tengeri biztonsági képességek fejlesztése, valamint a jogállamiság erősítése.

Az év folyamán a misszió mégis jelentős változásokon ment keresztül, mivel a misszió korábbi fő fókuszpontjai, a tanácsadó és képességfejlesztő feladatok háttérbe szorulása és a területi irodák elkezdett leépítése és bezárára történő előkészítése mellett az év elsődleges prioritása a Szövetségi Darwish Rendőrség újonc állományának kiképzésére történő átállás volt. A feladat egész évben meghatározta a misszió feladatait, hatással volt az új kétéves mandátumhosszabbítás kapcsán átdolgozott Műveleti Tervre, és új – a feladatnak megfelelő – állománytábla is készült. A feladat jelentős szakmai és biztonsági kihívás elé állította a missziót, a részletek kidolgozása, a felkészülés és a kiképzőtábor felépítése nagy erővel zajlott. Ennek ellenére a képzés megkezdésére szabott határidőt többször is módosítani kellett, és az végül csak 2025 januárjában kezdődött el.

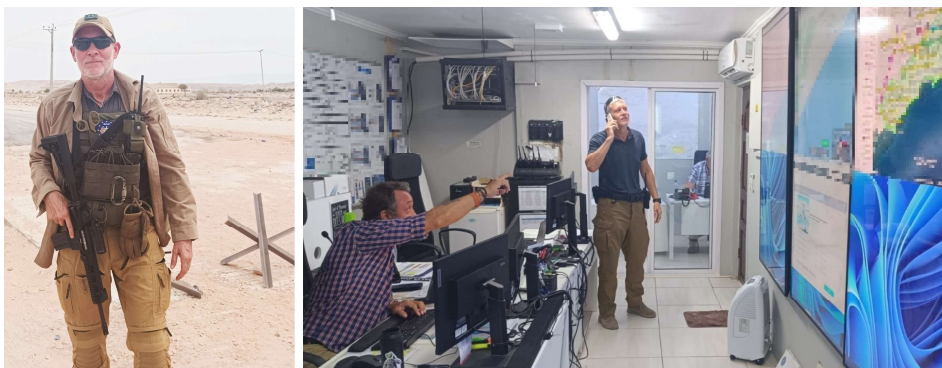
2024 decemberében az Európai Tanács egységesen 2027. február 28-ig meghosszabbította az EUCAP Szomália képességfejlesztő-, az EUTM Szomália katonai kiképző- és az EU ATALANTA haditengerészeti missziók mandátumát. Ezeket a határozatokat az EU közös biztonság- és védelempolitika (KBVP) szomáliai és Afrika szarván való szerepvállalásának

stratégiai felülvizsgálatát követően hozták meg azzal a céllal, hogy megerősítsék az EU válaszát a változó biztonsági környezetre, és fokozzák az EU szerepét a térség biztonságának növelésében.

2024. május 1-től az EUCAP-S új misszióvezetője a litván nemzetiségű Kęstutis Lančinskas. A misszió jelenlegi személyi állománya 195 főből áll (147 fő nemzetközi, 48 fő helyi alkalmazott), amelyből három fő a magyar állampolgár, egy fő szerződéses és kettő vezényelt rendőr, Stelmach László r. alezredes, biztonsági tiszt (kontinensparancsnok) és Viniczai István r. alezredes, rendőri tanácsadó.

Stelmach László r. alezredes, biztonsági tiszt fő feladatai:

- a napi biztonsági adminisztrációs és a taktikai műveletirányítási feladatok végzése;
- biztonsági incidensek kezelése;
- ügyeletesi szolgálat ellátása;
- biztonsági kockázatelemzések elkészítése;
- biztonsági szabályzók, incidensmegelőző és -kezelő tervek és végrehajtási utasítások kidolgozása, rendszeres felülvizsgálata;
- tűzvédelmi feladatok végzése;
- lögyakorlat-vezetői és egyéb oktatói feladatok ellátása;
- biztonsági eligazítások végrehajtása.

32-33. számú kép

Külső ellenőrzésen a Bosassó Területi Irodában, valamint műveletirányítás közben

Viniczai István r. alezredes, rendőri tanácsadó fő feladatai:

- a misszió és a helyi rendőri erők közötti kapcsolattartás;
- mentorálási, tanácsadói feladatok ellátása;
- a különböző rendőri egységek tagjainak képzése;
- a misszió fő irányát jelentő Szövetségi Darwish Rendőrséggel kapcsolatos képzés szakmai anyagának kidolgozása, a képzésben való tevékeny részvétel.

34-35. számú kép

A Darwish kiképzőtáborban, valamint megbeszélés után a somáliai rendőrség vezetőivel

A misszió műveleti területének általános helyzete, fontosabb események

ATMIS-AUSSOM váltás

Az Afrikai Unió Átmeneti Missziója Szomáliában (African Union Transition Mission in Somalia – ATMIS) egy többdimenziós (katonai, rendőri és polgári) misszió, amelyet az Afrikai Unió állított fel az ENSZ Biztonsági Tanácsának mandátuma alapján. Az ATMIS az Afrikai Unió Szomáliai Misszióját (African Union Mission to Somalia – AMISOM) váltotta fel a Szomáliai Átmeneti Terv teljes körű végrehajtására vonatkozó megbízással, ami elsősorban az al-Shabaab elleni katonai műveleteket és a „felszabadított” területek biztonságának garantálását jelenti, de ezen kívül ellátja a Halane Base Camp területének őrzés-védelmét is. Az ATMIS mandátuma 2024. december 31-én véget ért, és helyébe az Afrikai Unió Támogató és Stabilizációs Missziója (African Union Support and Stabilization Mission in Somalia – AUSSOM) lépett.

Az újonnan létrehozott AUSSOM a tervek szerint négy évig fog működni Szomáliában. A 2025. január 1-jén induló missziót 12 000 főnél kevesebb erővel tervezik működtetni (az ATMIS maximális létszáma közel 20 000 fő volt). A bejelentett hozzájáruló országok eddig: Burundi, Egyiptom, Dzsibuti, Uganda, Kenya és talán Etiópia. Az utóbbi részvétele továbbra is kétséges a két ország közötti feszültség miatt, az ezzel kapcsolatos szomáliai hozzáállás folyamatosan változik. A misszió várhatóan a stratégiai támogatásra, a kiképzésre és a szomáliai erőkkel való partnerségre fog összpontosítani, tükrözve a közvetlen katonai részvételtől a tanácsadó és támogató szerepre való elmozdulást.

Harc az al-Shabaab ellen

Az elmúlt két évben Szomáliában jelentős változás történt az al-Shabaab elleni háború dinamikájában. A kormány korábban sikeresen szerzett vissza területeket anélkül, hogy jelentős veszteségeket szenvedett volna, azonban a tárgyévben a harcok menete többször megfordult, a kormány sok helyen elvesztette az irányítást a korábban felszabadított területek felett. A nyár folyamán az al-Shabaab – sok más helyőrség mellett – két Mogadishuhoz mindössze 30-40 kilométerre lévő bázist és így az ottani városokat is elfoglalt. Az őszi-téli időszakban a harcok dinamikája csökkent, és több területet is sikerült visszafoglalni a kormányerőknek.

Bár a kormány hangsúlyozza az al-Shabaab elleni háborúban elért sikereket, a csoport továbbra is aktív maradt, és jelentős területeket tart ellenőrzése alatt elsősorban Dél- és Közép-Szomáliában, aktivitásuk Mogadishuban is jelentős. A támadások célpontjai továbbra is a helyi katonai, rendőri és kormányzati célpontok, nemzetközi erők, katonai bázisok, konvojok és járőrök, ellenőrző pontok, valamint a polgári infrastruktúra, például kórházak és szállodák.

Az ENSZ becslése szerint az al-Shabaab legalább 100 millió dollárt bevételre tesz szert évente. A pénz nagy része zsarolásból, illegális adóztatásból és illegális kereskedelemből származik, beleértve a faszéncsempészetet és kalózkodást.

A kormányerők képzettsége alacsony, fizetésüket sokszor hónapokig nem kapják meg, vagy akár ellátmányban sem részesülnek, így alacsony a katonák morálja, egy támadás esetén nem ritkán azonnal és szervezetlenül elmenekülnek. A korrupció és a kormány által nem biztosított ellátmány miatt fegyvereiket, felszerelésüket gyakran eladják, sokszor épp az al-Shabaab tagjai részére.

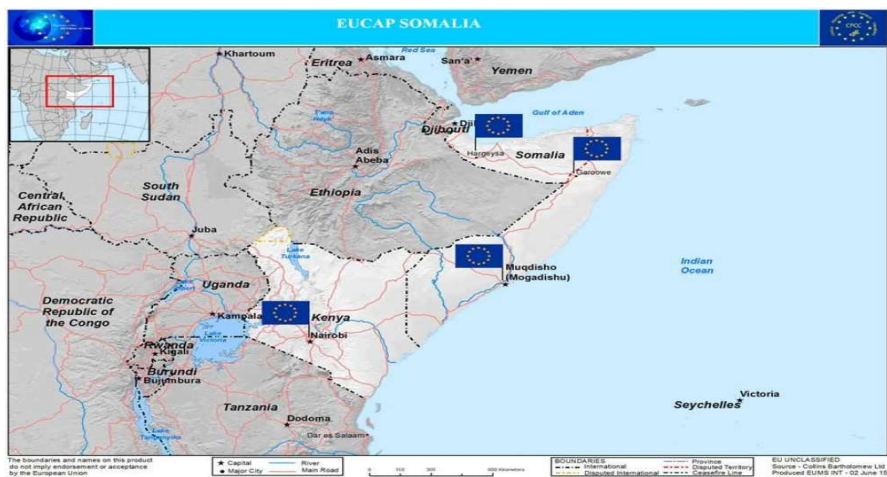
Konfliktus Etiópiával

Szomália és Etiópia viszonya az egész évben kifejezetten konfliktusokkal terhelt volt. A két ország kapcsolata évtizedekre visszamenőleg feszült, háborút is folytattak már egymással. A jelenlegi ellenséges viszony kiújulása 2024. január 1-jén kezdődött, amikor a hivatalosan Szomáliához tartozó, de több évtizede függetlenedésre vágyó Szomáliföld kétoldalú megállapodást kötött Etiópiával, melynek értelmében előbbi egy 20 km széles területet ad át Etiópiának, hozzáférést biztosítva ezzel a Vörös-tengerhez, utóbbi pedig – a nemzetek közül egyedülként – elismeri Szomáliföld függetlenségét. Ez a konfliktus és a hozzá kapcsolódó vita és Szomália háborúval fenyegetése egész évben meghatározta a két ország viszonyát, és emiatt Szomália az év közepén úgy döntött, hogy elutasítja Etiópia részvételét az új AUSSOM misszióban (az ATMIS misszió egyik legjelentősebb hozzájáruló országa Etiópia volt). Decemberben Törökország mediálásával a békéltető tárgyalások enyhülést hoztak a két ország viszonyában, azonban a feszültség oka továbbra is fennáll. A tervek szerint 2025 év elején a tárgyalások tovább folynak a vitás kérdések békés megoldására.

Biztonsági helyzet

Szomália biztonsági helyzete alapvetően rossz, főbb összetevői a különböző folyamatos fegyveres konfliktusok, a terrorizmus, a kalózkodás, a politikai feszültségek, a klánok közötti rivalizálás, a szervezett bűnözés és a nagymértékű kábítószer-fogyasztás (khat). Szomália biztonságára az al-Shabaab nevű iszlamista szélsőséges terrorcsoport jelenti a legnagyobb fenyegetést. A szervezet országosan, napi szinten számos támadást követ el, beleértve robbantásokat, nagyszabású komplex támadásokat, öngyilkos merényleteket, célzott gyilkosságokat.

A kalózkodás a szomáliai partok mentén a nemzetközi tengeri járőrök (EUNAVFOR ATALANTA misszió)¹ jelenlétének köszönhetően az elmúlt években jelentősen csökkent, azonban a térségben kialakult konfliktusok miatt a kalóztevékenységek száma a tárgyévben ismét emelkedett.

36. számú kép
A tevékenységi terület térképe

Mogadishu

Mogadishut folyamatosan fenyegeti az al-Shabaab, amely továbbra is rendszeres támadásokat hajt végre kormányzati intézmények, biztonsági erők és civilek ellen is. Az öngyilkos merényletek, a különböző robbantások és a célzott fegyveres támadások a jellemző elkövetési módszerek, amelyek célja a város destabilizálása és a kormány tekintélyének aláásása. Mogadishu ezen felül különböző klánoknak és alkánoknak ad otthont, ami

¹ Az Atalanta hadművelet, hivatalosan az Európai Unió Haditengerészete Szomália, egy folyamatban lévő kalózkodás elleni katonai művelet a tengeren Afrika szarvánál és az Indiai-óceán nyugati részén. A szerkesztő megjegyzése.

időszakosan a klánok közötti fegyveres konfliktusokhoz is vezet. Mogadishu politikai helyzetét az instabilitás jellemzi, gyakoriak a viták és hatalmi harcok a politikai szereplők között országos, szövetségi és regionális szinten is. A politikai feszültségek akadályozzák a biztonsági helyzet kezelését és a város hatékony kormányzását. Ezen felül a városban magas szintű egyéni és szervezett bűnözés is tapasztalható, ideértve a rablást, zsarolást, emberrablást, nemi erőszakot és kábítószer-kereskedelmet, kihasználva a biztonsági erők szervezetlenségét és alacsony hatékonyságát. A helyzetet tovább súlyosbítja, hogy Mogadishu – a konfliktusok, az aszály és más humanitárius válságok elől menekülő – belső menekültek nagy populációjának ad otthont. A túlszűfolt menekülttáborok és az alapvető szolgáltatásokhoz való nem megfelelő hozzáférés újabb bűncselekmények melegágya.

Az EUCAP-S mogadishui állományának döntő része az International Campusban él és dolgozik, az állomány egy kisebb része pedig az Európai Unió Delegációjának táborában. Mindkettő a Mogadishu nemzetközi repülőtér körül kialakított „zöld zónában” – Halane Base Camp – helyezkedik el, ahol a nemzetközi szervezetek és külképviseletek települtek. A zóna külső védelmét és belső ellenőrzését helyi és AUSSOM erők, az egyes táborok őrzését-védelmét saját egységek biztosítják. Az EUCAP-S állományára elsősorban a zónát érő viszonylag rendszeres aknavető- és rakétátámadások jelentenek veszélyt. Célzott, kifejezetten az EUCAP-S állományára irányuló támadásra a misszió történetében még nem volt példa. Nagyobb veszélyt jelent a városban történő mozgások közben „rossz időben, rossz helyen” lenni. Korábban néhány alkalommal előfordult a védett zónán belülre történő beszivárgásos támadás, ennek a lehetősége csekély, azonban nem kizárható.

Összefoglalás

Szomália 2024-ben is jelentős politikai és biztonsági kihívásokkal nézett szembe, amelyek tovább mélyítették az ország instabilitását. Továbbra is meghatározóak volt az al-Shabaab elleni harc, a klánok közti – sokszor

fegyveres – konfliktusok, a korrupció, a szövetségi államok és a központi kormány ellentéte, az egyes területeken folyamatosan fennálló humanitárius válság, s mindezt tetézte az Etiópiával kialakult konfliktus, valamint más országok – elsősorban Törökország és Egyiptom – növekvő befolyása.

A nemzetközi erőfeszítések ellenére az ország továbbra is első a „Törékeny Államok” listáján. A problémák megoldása vagy legalább féken tartása továbbra is jelentős nemzetközi összefogást igényel, mivel félő, hogy az országban nemzetközi segítség nélkül nagyon hamar káosz törne ki, ami az al-Shabaab – nemcsak szomáliai, de az egész térségbeli, ISIS-szerű – megerősödéséhez vezetne, amit a nagyvilág politikai, biztonsági, humanitárius, gazdasági és migrációs okokból sem engedhet meg.

Ebben a nemzetközi segítségnyújtásban vállal szerepet az EUCAP-S is, aminek fő feladatai és fókusza új irányt vettek a Darwis-képzéssel. Az ezzel kapcsolatos előkészítő feladatok és a képzés elindítása 2024-ben és 2025 elején is erős kihívások elé állították a missziót és annak állományát.

A magyar rendőri kontingens misszió belüli megítélése jó. Nemcsak szakmailag, de emberileg is elismert módon képviseljük a Magyar Rendőrséget és Magyarországot.